

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
CLUJ-NAPOCA**

**FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ”**

Rezumat

Teză de doctorat

**Povestea de viață a unui ardelean în Vechiul Regat
Iuliu Moisil (1859 - 1947)**

Conducător științific:

Prof. univ. dr. *Toader NICOARĂ*

Candidat:

Anuța-Lavinia MOLDOVAN

Cluj-Napoca
2024

CUPRINS

INTRODUCERE.....	p. 4
I. Originile lui Iuliu Moisi: familia și formarea ca intelectual.....	p. 26
1.1. Familia năsăudeană - schiță genealogică.....	p. 26
1.2. Copilăria și școala. Începuturile jurnalului.....	p. 58
1.3. Anna Emilia Othilda Schwennhagen – Docetti.....	p. 70
II. Anii de profesorat.....	p. 77
2.1. Slatina.....	p. 77
2.1.1. Venirea la Slatina. Rolul noii sale familii în evoluția profesională (1866 - 1894).....	p. 77
2.1.2. Activitatea în plan educațional.....	p. 83
2.1.3. În slujba unității culturale a tuturor românilor.....	p. 87
2.2. Târgu Jiu.....	p. 95
2.2.1. Ambianța culturală a Târgu Jiului la sfârșitul secolului XIX.....	p. 95
2.2.2. Activitatea școlară: Gimnaziul Real ”Tudor Vladimirescu”.....	p. 98
2.2.3. Școala de Ceramică.....	p. 106
III. Mișcarea culturală, artistică și economică de la Gorj (1894 - 1906).....	p. 127
3.1. Artizanii Mișcării Culturale, Artistice și Economice de la Gorj.....	p. 127
3.1.1. Aurel Diaconovici (20 iulie 1861 - 19 iunie 1931).....	p. 132
3.1.2. Witold Rolla Piekarski (1857 - 21 octombrie 1909).....	p. 136
3.1.3. Nicolae D. Miloșescu (20 noiembrie 1858 - 17 februarie 1924).....	p. 140
3.1.4. Alexandru Ștefulescu (24 martie 1856 - 27 octombrie 1910).....	p. 144
3.2. Muzeul Gorjului.....	p. 147
3.3. Băncile populare.....	p. 152

3.4. Societăți și cercuri culturale la sate.....	p. 168
3.5. Publicații și tipărituri.....	p. 171
3.5.1. Jiul-Revista pentru literatură și știință.....	p. 173
3.5.2. Amicul Tinerimii. Foaie de cunoștințe pentru nobilitatea tinerimii române (cultură, morală, iubire de neam, știință și muncă).....	p. 175
IV. Activitatea culturală.....	p. 179
4.1. În București la cumpăna Marii Uniri.....	p. 179
4.2. Din nou acasă: ultimii ani de activitate.....	p. 203
CONCLUZII GENERALE.....	p. 233
BIBLIOGRAFIE.....	p. 240
ANEXE.....	p. 261
LISTA FOTOGRAFII, TABELE, FIGURI.....	p.278

Cuvinte cheie: povestea vieții, biografie, Iuliu Moșil, jurnal, memorii, cultură, naționalism, educație, Vechiul Regat, Năsăud.

Plasată sub marea umbrelă a studiilor de istorie culturală, lucrarea de față își propune să recupereze și să restituie, în manieră biografică, povestea de viață a uneia dintre personalitățile emblematiche ale spațiului românesc, originară din ținutul năsăudean: omul de cultură, intelectualul și publicistul Iuliu Moșil (1859 - 1947). Denumit încă din timpul vieții de către apropiați și colaboratori "patriarh al graniței năsăudene", parte a ceea ce Lucian Valea numea "dinastia Moșilienilor", Iuliu Moșil își va îndrepta atenția în cariera sa spre diverse domenii în cadrul cărora își va asuma felurite roluri: dascăl, bibliotecar, muzeograf, arhivist, geograf, geolog, editor, etnograf, fotograf, colecționar, ctitor de așezăminte educaționale, culturale și cu profil economic. Contemporan, prin forța destinului, cu o serie de evenimente ce pot fi catalogate drept seismice, precum războiul de independență, mișcarea memorandistă și Marea Unire flancată de cele două conflagrații mondiale pe care le parcurge în integralitatea lor evenimentială, Moșil se numără printre militanții activi ai cauzei naționale pe care o susține faptic și scriptic.

Punctul comun al profesiilor și preocupărilor sale l-a reprezentat permanenta credință de la care nu s-a abătut niciodată: aceea că are datoria de a contribui la evoluția și consolidarea neamului prin educarea, cultivarea sentimentului național și ridicarea nivelului de trai al semenilor săi. Întreaga sa strădanie va fi recunoscută de Academia Română în 1943, când îi va fi conferit titlul de membru de onoare al înaltului for, în calitate de publicist.

Alegerea temei este motivată, așadar, de descoperirea unui om extrem de riguros și competent, deschizător de drumuri, a cărui imagine țâșnește cu nebanuită forță din măruntaiele memoriei arhivate. Un om care își leagă numele atât de formarea a zeci de generații de tineri cât și de nașterea unor importante instituții cu profil educațional și cultural precum prima Școală de Ceramică din România de la Târgu Jiu, Muzeul Gorjului, Muzeul Năsăudean și Subdirecția Arhivelor Statului Năsăud (cu excepția școlii, toate reorganizate însă funcționale și astăzi). O conștiință care în mod voit va clădi o impresionantă arhivă personală nu doar pentru a fundamenta ceea ce poate fi numit accesul la istoricitate al moșilienilor, cât mai ales pentru a îndeplini ceea ce considera o datorie față de posteritate: acela de a nu lăsa să piară istoria vieții sale, de a restitui cât mai fidel, simplu și veridic imaginea epocii trăite, așa cum o vede el, cel care o parcurge și o scrie. Așadar, textele, îmbracă haina unor documente istorice cu

caracter public a căror manieră de prezentare, tributară gândului îndreptat spre descendenți, construiește o devenire în sens identitar cu scop pedagogic și moralizator.

Ca timp și spațiu, analiza cuprinde o zonă extinsă, cu o evoluție istorică și culturală diversă, ce urmărește traseul existențial și profesional al lui Iuliu Moisil care se naște în 1859 la Năsăud, își perfecționează studiile la universitatea din Viena (1879-1886), profesează la Slatina (1866 - 1894), Târgu Jiu (1894 - 1906) și București (1906 - 1931) pentru a reveni, în anii senectuții, acasă (1931 - 1947).

Nu puține sunt cercetările biografice întocmite de-a lungul timpului ce aduc în prim plan figurile personalităților emblematice ale Năsăudului, însă niciuna adresată exclusiv lui Iuliu Moisil. Deși există articole tematice referitoare la părți ale activității sale, desfășurată sub semnul enciclopedismului specific epocii în care a trăit, iar numele său este menționat frecvent în plan publicistic alături de personalități cu impact în sfera cultural-educatională românească, se face simțită lipsa unui "întreg" care ar clarifica multiplele aspecte ale vieții și realizărilor lui. Este ceea ce își propune actualul demers prin realizarea unei investigații de tip biografic ce intenționează, în urma analizării scrierilor de viață semnate de Iuliu Moisil, să ofere un răspuns argumentat interogațiilor: cine a fost Iuliu Moisil și cum a evoluat în spațiul public autohton? Care sunt faptele și realizările care îl impun drept punct de reper pe cel al cărui renume depășește granițele ținutului năsăudean? Ce a contribuit la asumarea principiilor și valorilor care l-au determinat, în ciuda greutăților întâmpinate, să lupte pentru educația, cultura și afirmarea națională a neamului său, lăsând posterității nu doar instituții care dăinuie peste timp ci și o valoroasă colecție arhivistică, al cărui conținut este utilizat frecvent ca sursă primară în lucrările și studiile contemporane? Cumulate, interogațiile enunțate anterior pot explica felul în care Iuliu Moisil își construiește o identitate prin intermediul căreia se integrează în istorie și depășește limitele timpului propriei vieți, modul în care, prin textele sale, conferă semnificații experiențelor sale de viață imprimându-le o dimensiune istorică și pedagogică.

Biografiile personajelor emblematice a căror fapte au scris istoria pe diverse planuri pot fi spuse în multe feluri. Viața aceleiași persoane poate fi explorată din perspective diferite. Acest demers a încercat să răspundă provocărilor interpretative ridicate de genul confesiv ca sursă istorică propunând ca model biografia contextualizată, utilizată aici în recompunerea imaginii unuia dintre membrii cei mai puțini cunoscuți ai familiei Moisil

Obiectivul studiului este unul biaxial. Demersului restitativ i se adaugă, în plan teoretic, intenția de a demonstra calitatea de document istoric a însemnărilor de viață

moisilieni folosind o serie de concepte și instrumente operaționale precum, autenticitate, validitate, reprezentativitate, așa cum apar în studiile semnate de Philippe Lejeune, Paul Ricoeur, Penny Summerfield, Sidonie Smith, Julia Watson, Eugen Simion, Alexandru Paleologul și alții.

Ca abordare generală, cercetarea urmărește traiectoria și sensul vieții lui Iuliu Moisil, după modelul sugerat de John Sturrock în a cărui opinie narativul și cronologia sunt cele care imprimă sens și semnificație discursului biografic. Capacitatea narațiunii biografice este potențată în eforturile ei de a prezenta subiectul în raport cu grupul de origine și clasele sociale și profesionale prin care Iuliu Moisil se legitimează de forța principiilor biografiei contextualizate, specifică viziunii postmoderniste. În metodologia sa, lucrarea utilizează acest concept plecând de la ipoteza enunțată de Giovanni Levi potrivit căruia o viață nu poate fi înțeleasă doar prin particularitățile care personalizează destinul subiectului ci integrându-l pe acesta într-un cadru istoric și instituțional, ca reprezentant al unui anumit segment social, cultural, profesional care îl modelează și îl individualizează.

Vorbim despre o repunere a lui Iuliu Moisil pe scena istoriei cu ajutorul narațiunilor personale a celui care, din experiența de viață amintită, a țesut o istorie personală ce-și asumă statutul de cronică a vremurilor sale, reunite de el însuși în *Colecția personală Iuliu G. Moisil, Academician, 1812 - 1948*. Corpusul de texte cu caracter personal (jurnal, auto(biografie), însemnări memorialistice, corespondență) dezvăluie identitatea lui Iuliu Moisil exprimată în esența sa autentică și permite elaborarea unei lucrări cu valențe biografice ce poate contribui la înțelegerea mai profundă a evoluției educaționale și culturale a spațiului modern românesc într-un mod ce nu poate fi egalat de niciun alt tip de document. Intenția auctorială și stilul redactării însemnărilor celui care, conștient de rolul și realizările sale, clamează poziția de martor credibil chemat în fața istoriei, pentru a depune mărturie pentru posteritate, revendică de la bun început statutul de însemnări de tip document.

În scopul reconstituirii diacronice a profilului biografic a lui Iuliu Moisil, selectarea surselor s-a bazat pe identificarea și evaluarea informației relevante pentru actualul demers, transcrierea, interpretarea și confruntarea documentului în sensul stabilirii autenticității și validității acestuia și analizarea informației istorice în conformitate cu subiectul în cauză.

În cadrul demersului interdisciplinar am întrebuințat o serie de concepte (scriere de viață, jurnal, autobiografie, biografie, memorii, scrisori) și criterii de analiză (autenticitate, validitate, reprezentativitate etc.) prezentate în partea introductivă a lucrării, pe care le-am utilizat plecând de la teorii precum cea a jurnalului și a pactului autobiografic "autor-narator-

personaj” enunțată de Philippe Lejeune și cea a ”pactului cu istoria” definită de Eugen Simion. Eșafodajul teoretic este cel care a ghidat atât identificarea și evaluarea critică a însemnărilor moisilene, grupate în baza criteriilor specifice conceptelor utilizate în studiul genurilor confesive, cât și precizările referitoare la raporturile dintre biografie și autobiografie, însemnări memorialistice și autobiografice, scrieri diaristice intime și publice etc.

Majoritatea surselor inedite utilizate provin din *Colecția personală Iuliu G. Moisil, Academician, 1812 - 1948* deținută de Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, una care numără peste 260 de dosare, inventariate însă cu numeroase sincope. Conținutul impresionantă colecții, format dintr-o varietate de documente cu tematică istorică, culturală, educațională, publicistică, literară, etnologică ș.a., este împărțit în ”Îndrumătorul în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud” în trei mari domenii:

a) documente personale (certIFICATE de naștere, testimonii școlare, acte oficiale ce atestă funcțiile și distincțiile primite, însemnările personale: jurnal, note personale, autobiografie, memorii, biografia familiei Moisil, note biografice referitoare la Othilda Moisil);

b) corespondență: corespondența cu membrii familiei (însemnând familia lărgită) din perioada 1879 - 1946 și corespondența cu personalitățile vremii (o bună parte a acestora nu a putut fi identificată în urma consultării dosarelor deși apare consemnată în inventarul colecției);

c) activitatea profesională, care ocupă cea mai mare parte a colecției: preocupări și realizări în plan educațional, cultural, publicistic și social, inițiative în sprijinul cauzei naționale, manuscrise, acte oficiale, publicații, studii, note pentru conferințe, fișe de lectură, articole din presa vremii, lucrări cu caracter științific, istoric și literar, fotografii, corespondența cu foștii elevi, biografii ale personalităților epocii, date statistice etc.

Cercetarea unui astfel de proiect biografic, din perspectiva existenței ca trăire și memorie arhivată, a impus sistematizarea fragmentelor biografice în etape existențiale (abordate cronologic - descriptiv) pe baza tipurilor de narațiuni autoreferențiale identificate. Concret, fiecare parte a evidențiat etape distincte ale traseului biografic, caracterizate succint cu ajutorul concluziilor parțiale, definite printr-o tipologie specifică de însemnări, în funcție de caracterul dominant al scrierii de viață care restituie etapa biografică la care face trimitere capitoulul.

Conținutul propriu-zis al lucrării este structurat tematic în patru capitole delimitate în subcapitole și, acolo unde este cazul, în subcapitole secundare iar la final de concluziile finale, bibliografie și anexe.

Capitolul I intitulat "Originile lui Iuliu Moisil: familia și formarea ca intelectual" reconstituie imaginea lui Iuliu Moisil în context familial și formativ (educațional) și este împărțit în trei subcapitole: "Familia năsăudeană - schiță genealogică", "Copilăria și școala. Începuturile jurnalului" și "Anna Emilia Othilda Schwennhagen - Docetti", ultimul subcapitol fiind dedicat vieții și activității soției lui Iuliu Moisil.

Primul subcapitol aduce în prim plan mai multe date cu caracter genealogic referitoare la originea, structura și istoria familiei Moisil, recuperate datorită scrierilor de maturitate ale lui Iuliu Moisil (monografia familiei, însemnări autobiografice și memorialistice, corespondență). Li se adaugă sursele editate aparținând, în principal, lui Onisim Filipoiu și Pompei Boca, menționate deja.

Uzând de instrumentarul conceptual furnizat de sociologie, antropologie și filosofia culturii, analiza debutează cu o serie de considerații teoretice relative la conceptul social al familiei urmate de prezentarea propriu-zisă a modului în care Iuliu Moisil își reconstruiește propria-i geneză, răspunzând unei nevoi individuale pe care Neagu Djuvara o caracterizează drept una extrem de firească: aceea de a se plasa în continuitatea lanțului de filiație al neamului său. Documentând cu acribia cercetătorului științific schița biografică a familiei (consultă arhive, surse editate ale vremii, validează, argumentează), Iuliu Moisil, sprijinit de numismatul Constantin Moisil, așază în fața posterității aproape 500 de ani de istorie moisiliană, de la evenimentul fondator (Diploma de înnobilitare, datată 1471, a cărui existență e confirmată scriptic de cercetările lui Constantin Moisil care declară însă că nu a găsit-o fizic) până la momentul întocmirii proiectului biografic (încheiat, cel mai probabil, în jurul anului 1941, conform însemnărilor). Construită în jurul axei de referință reprezentată de figura strămoșului comun, nobilul *Moys alias Pop de Biserica Albă* (Maramureș, azi Ucraina) schița genealogică urmează firul cronologic-narativ desfășurat de la tradiția originii familiei Moisil înspre contextul emigrării acesteia în Transilvania și aportul adus de membrii familiei, reprezentanți ai elitei intelectuale a epocii lor, la dezvoltarea culturală și intelectuală a regiunii și mai apoi a țării. Rețin atenția portrete precum cel al vicarului foraneu al Rodnei Grigore Moisil, (cu dublă descendență: nobiliară și ecleziastică), figura militarului de carieră Toader Pioraș (frate al mamei vicarului), învățătorii Iacob Moisil și Mihai Domide, imaginea bunicului matern Iosif Georgiță și, mai apoi cele ale descendenților familiei vicarului

(consangvini și afini) ce numără mai multe titluri de academicieni. Îi amintesc aici pe Constantin G. Moisil, Iuliu Moisil, Grigore C. Moisil, Emil Condurachi, Constantin Daicoviciu, Virgil Vătășianu, Nicolae Drăganu și Tudor Drăganu.

Portretul biografic realizat soției după decesul acesteia (1942), prezentat în ultimul subcapitol, ”*Anna Emilia Othilda Schwennhagen - Docetti*”, închide cercul dedicat familiei. Un cerc în aparență secționat de cel de al doilea subcapitol ce examinează traseul existențial al copilului Iuliu Moisil, surprins în ambianța familială de la Năsăud, și mai apoi a tânărului elev al școlii năsăudene care decide să ia calea Vienei pentru a obține o diplomă universitară. ”*Copilăria și școala. Începuturile jurnalului*” investighează primele decenii din viața diaristului evocate în dimensiunea lor existențială prin intermediul surselor oficiale (documente de stare civilă, testimonii școlare) și al mixajului de însemnări personale ce facilitează caracterizarea diaristului, a generației și epocii căreia i-a aparținut acesta, în dublu sens: dinspre interior spre exterior, și dinspre obiectiv spre reflexiv. Sunt analizate astfel mai multe etape: educația dobândită în familie, anii de școală de la Năsăud și formarea universitară pigmentată de saga poveștii de dragoste dintre Iuliu Moisil, mezinul familiei vicarului foraneu al Rodnei și protestanta, de origine germană, Othilda Schwennhagen - Docetti (finalizată prin mariajul din 1887).

Privit în ansamblu, la nivel teoretic, capitolul utilizează un suport documentar variat, dispersat dar extrem de bogat, mixat într-un tot unitar cu ajutorul instrumentelor specifice domeniului sociologic, antropologic și cel al filosofiei culturale: însemnări biografice și diariste, corespondență, articole edite, testimonii școlare, acte de stare civilă etc. Totodată, această primă parte a lucrării are menirea de a valida autenticitatea și autoritatea celui care mai târziu, plecând de la însemnările diaristice, își va asuma rolul de biograf al propriei familii, creionând portrete, conștiințe și atitudini cu ajutorul cărora se definește.

Urmând îndeaproape structura imprimată de Iuliu Moisil scrierilor sale, prin contopirea și decantarea surselor păstrate în colecție, următoarele capitole analizează evoluția profesională a acestuia de la maturitate spre senectute, dinspre educațional spre social, național și cultural. Structurate tematic, cele trei părți compun o imagine holistică ce reflectă diversele fațete ale activității lui Iuliu Moisil, modelate de multiplele contexte în care acesta a activat și a scris. În consecință, semnificația empirică a însemnărilor moisiliene nu rezultă din exprimările în sine, ci din întregul sistem de afirmații asociate subiectului.

Întrucât vorbim de spații și intervale de timp diferite, cu evoluții istorice specifice (Slatina, Târgu Jiu, București), fiecare tranziție teritorială este evidențiată printr-un preambul

în care apar schițate trăsături ale locului și ale perioadei vizate, sub aspect demografic, economic, social și cultural, în scopul contextualizării și validării însemnărilor moisiene. Întregul demers este susținut de date provenite din surse editate aparținând cercetătorilor și istoricilor locali citați în context. Înțelegerea experiențelor personale și profesionale în relație cu lumea din jurul său și modul în care Iuliu Moisil reflectă și răspunde contextului politic, social și cultural, permite nu doar evaluarea complexității activității sale ci și a sensului textelor care mediază cunoașterea sa ca intelectual, militant pentru cauza națională, publicist și creator de cultură.

Informațiile cuprinse în capitolul II, "Anii de profesorat", fac trimitere la principalele realizări ale dascălului năsăudean la liceul "Radu Greceanu din Slatina (1886 - 1894) și mai apoi la Târgu Jiu (1894 - 1906) unde, asumându-și principiile enunțate de Spiru Haret, conduce în calitate de director Gimnaziul "Tudor Vladimirescu" și creează prima Școală de ceramică din spațiul românesc. Subcapitolul "În slujba unității culturale a tuturor românilor", dedicat activității de la Slatina recuperează dimensiunea naționalistă a activității lui Iuliu Moisil, în contextul asumării de către acesta, la aproape 30 de ani, a conducerii Secțiunii Olt a Ligii pentru Unitate Culturală a Tuturor Românilor de la Slatina. Apare aici imaginea dascălului năsăudean dedicat cauzei memorandiste și luptei pentru menținerea identității românilor din Transilvania: coordonează manifestații și evenimente culturale, se implică în susținerea celor de acasă prin promovarea imaginii și statutului lor în presa din străinătate. Nici un efort nu pare prea mare pentru Moisil, care mobilizează toate resursele disponibile. O ilustrează inclusiv colaborarea cu cumnatul său, Ludwing Schwennhagen, convertit la cauza națională a românilor din monarhia austro – ungară.

În analiza corpus-ului documentar, accentul cade pe evidențierea caracterului unic al relatărilor ce decurg din experiența directă a lui Iuliu Moisil. Investigația urmărește unicitatea subiectului situat în centrul studiului biografic privit din perspectiva conceptului "exceptionalului normal" și interogat cu sprijinul metodei "luminozității cazului unic", definite în lucrare plecând de la opiniile lui Edoardo Grendi, Penny Summerfield, James Hinton și Michael Rustin.

Dacă prima parte a capitolului favorizează însemnările diaristice care reconstituie cel mai fidel contextul în care Moisil debutează în plan profesional, treptat accentul se deplasează spre însemnările autobiografice și articolele scrise pe baza textelor din jurnal. Întocmite cu rigurozitate, citând surse editate ale epocii și periodicele vremii, majoritatea sunt utilizate astăzi drept surse primare în elaborarea cercetărilor de gen. La fel ca în cazul altor narațiuni

personale, observăm că textele nu sunt rupte de contextul elaborării lor. Cadrul legislativ al instituțiilor cu care interacționează Moisiil, cutumele societății în cadrul căreia se construiește ca adult, așteptările culturale și publicul destinatar (beneficiar al efortului narativ), modelează structura expunerii. Trecute prin filtrele metodologice invocate pe parcursul acestui capitol, menite a proba autenticitatea și validitatea lor, mixajul bogat al însemnărilor vădesc responsabilitatea asumată de autor care, pentru a proba valoarea de adevăr a relatărilor sale, arhivează note, schițe, fotografii, invocă documente oficiale, articole de presă, studii editate etc. Moisiil vivifică astfel propria-i poveste de viață prin experiențe adesea ignorate de istoria largă: cum s-a simțit să fie dascăl în Vechiul Regat, ce a însemnat pentru el această poziție, cum au țesut diverse contexte sociale și politice deciziile ce i-au influențat cursul ulterior al existenței.

Cel de al treilea capitol, ”Mișcarea culturală, artistică și economică de la Gorj (1894 - 1906)” accentuează felul în care Moisiil se construiește pentru posteritate din perspectiva a ceea ce M. Halbwachs numește memoria grupului social: Apare astfel imaginea ”Mișcării de la Gorj” văzută ca o rețea de activități cu specific economic, social și cultural - educațional asumate de Iuliu Moisiil care se conturează prin interacțiunea cu principalii membri ai grupului: Aurel Diaconovici, Witold Rolla Piekarski, N. D. Miloșescu și Alexandru Ștefulescu.

Analiza dedicată Mișcării culturale, artistice și economice de la Gorj facilitează tranziția dinspre sfera educațională analizată în capitolul al II-lea spre cea preponderent culturală, subiect al ultimei părți a lucrării. Această unitate a tezei exprimă, poate cel mai vizibil, aspecte referitoare la locul subiectului în cadrul social și cultural al Gorjului sfârșitului de secol XIX, în care un rol important l-a jucat nucleul de intelectuali ardeleni militanți constituit în Târgu Jiu, ce pune în practică principiile politicii educaționale și sociale inițiate de Spiru Haret la acea vreme. Capitolul prelucrează o gamă largă de informații furnizate de Iuliu Moisiil din perspectiva propriilor memorii ca membru activ al grupului. Contextul investigației e oferit de definirea sociologică a cadrelor de manifestare a grupului la nivel de intenție și obiective legitimate de asumarea valorilor promovate de doctrina haretistă. Apelul la sursele arhivistice, completate de cele editate, permite identificarea momentelor importante ale Mișcării de la Gorj structurate după următorul plan: premisele și apariția mișcării, principalii reprezentanți, realizările în plan economic, cultural, educațional și social, impactul și reverberațiile în epocă.

Actualizând o experiență colectivă, datând și localizând evenimentele expuse prin frecvente raportări la realitatea cotidiană, Iuliu Moisiil alege să își exprime punctul de vedere în mod cât mai fidel, scopul fiind recuperarea prin scris a unei pagini de istorie locală. Relatările sunt fluente, veridice, înregistrează atitudini și comportamente în care autenticul primează.

Dedicat "Activității culturale", cel din urmă capitol abordează realizările ultimilor 40 de ani de viață ai lui Iuliu Moșil (din 1906 până în 1947) consumate în timpul unor evenimente istorice majore precum: Primul Război Mondial, Marea Unire și interbelicul urmat de cea de a doua conflagrație mondială. Sunt analizate și expuse informații ce combină diferite stiluri ale genului confesiv (însemnări diaristice, autobiografice, memorialistice, amintiri, corespondență) îmbinate cu elemente extrase din articolele publicate de Moșil. Extrem de dense, sursele primare restituie date personale dar mai ales date publice aparținând domeniului politic, economic, social și cultural. Cele două părți, "În București la cumpăna Marii Uniri" (1906 - 1930) și "Din nou acasă: ultimii ani de activitate" (1931 - 1947) analizează mărturiile moșilieni prin prisma pactului autobiografic enunțat de Philippe Lejeune și a pactului cu istoria expus de Eugen Simion, demonstrând caracterul documentar al scrierilor de viață narate cronologic și riguros documentate. Ilustrativă în acest sens este prima anexă a lucrării care inventariază cele aproape 150 de titluri publicate de Iuliu Moșil în timpul vieții: cărți, broșuri, articole, studii cu caracter istoric și literar, traduceri, dimensiunea publicistică a activității sale, strâns corelată de restul inițiativelor, fiind tratată pe parcursul întregii lucrări.

În analiza critică a însemnărilor moșilieni am utilizat un număr de 200 de dosare conținând surse primare și un număr consistent de articole scrise de sau despre Iuliu Moșil. În ceea ce privește lucrările și zecile de articole publicate de Iuliu Moșil, acestea au fost identificate faptic cu un efort susținut. Multitudinea de izvoare inedite și editate abordate interferențial, analizate prin prisma metodei biografice, contribuie la îmbogățirea perspectivelor prin care încercăm să experimentăm, indirect, trecutul așa cum apare conturat de pluralitatea punctelor de vedere.

Prezentul demers nu și-a propus și nu este o cercetare exhaustivă asupra personalității și realizărilor lui Iuliu Moșil. Este însă o primă lucrare care abordează toate însemnările personale ale subiectului, păstrate și identificate până la acest moment, pe care le sintetizează și le supune unei examinări critice din varii perspective, din dorința de a surprinde cât mai multe aspecte a ceea ce a însemnat personalitatea lui Iuliu Moșil și rolul jucat de acesta la nivelul culturii regionale și naționale.

Valoarea însemnărilor moșilieni ca surse de analiză istorică este una evidentă. Nu există niciun motiv pentru a ne îndoi de probitatea experienței împărtășite. *Colecția personală...* conține numeroase certificări ale concretului, dintre cele mai variate, care atestă o conștiință istorică ce nu se abate de la ceea ce consideră datoria sa morală pentru posteritate: aceea de a lăsa o mărturie a trecerii sale prin lume.

La fel de adevărat este faptul că nu există o experiență singulară a lui Moisiu sau a perioadei în care a trăit. Fiecare individ care a interacționat cu el sau a fost martor la acțiunile sale a avut propria sa perspectivă și a dezvoltat o interpretare proprie a evenimentelor. Cu toate acestea, fiecare experiență prezentată de însemnările moisiene, în pofida subiectivității și selectivității autorului, rămâne una valabilă, dovedind, încă odată dacă mai era nevoie, complexitatea realității istorice, surprinsă în unicitatea subiectivității umane. Până la urmă, nimeni nu este îndreptățit mai mult decât Iuliu Moisiu să descrie ceea ce a simțit decât el și contemporanii care au trăit aceeași realitate.

Povestea însă nu se termină aici. Există, evident, un potențial considerabil în a întreprinde lucrări comparative ulterioare, unde putem ajunge să înțelegem complexitatea personalității lui Iuliu Moisiu, surprinsă atât în unicitatea cât și în tipicitatea sa existențială.

BIBLIOGRAFIE

SURSE INEDITE

A. FONDURI ARHIVISTICE

Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale

Colecția personală Iuliu G. Moisiu, Academician, 1812-1948

Colecția de fotografii 1848-1942

Fond Administrația Fondurilor Grănicerești Năsăudene (1875-1885), Pachet CXLII,

D. 1232: *Dosarul de bursă al lui Iuliu Moisiu din Năsăud, student la Politehnică*

Fond Colecția Registre Parohiale de stare civilă, Năsăud (1682-1967), D. 778-1, 789, 780, 784

Fond Muzeul Năsăudean 1873-1951, D.1-14

SURSE EDITE

B. MANUSCRISE

Memoriul adresat administratorului Casei Școalelor și culturii poporului, 15 ianuarie 1924, manuscris, Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale

- FILIPOIU, Onisim, *Etapa heraldică a familiei Moisil*, manuscris, Muzeul Grăniceresc Năsăudean
- Idem*, *Florilegiu moisian*, manuscris, Muzeul Grăniceresc Năsăudean
- Idem*, *Marea plecare*, manuscris, Muzeul Grăniceresc Năsăudean
- FILIPOIU, Onisim, MARȚIAN I., *Apel nominal al strămoșilor*, manuscris, Muzeul Grăniceresc Năsăudean
- Idem*, *Iuliu Moisil (1859-1947)*, manuscris, Muzeul Grăniceresc Năsăudean
- FILIPOIU, Onisim, *Predecesori moșilieni*, manuscris Muzeul Grăniceresc Năsăudean
- MOISIL, Iuliu, *Colecția de clișee pe sticlă*, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, nepaginată
- PLĂIANU, Clemente, *Et in Armadia nos!-Am trăit și noi la Năsăud- Istorie și Amintiri*, vol. I-II, 1985, manuscris, Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale
- TOMI, Gavrilă, *Contribuții năsăudene la dezvoltarea culturii românești: Iuliu Moisil (1859-1945)*,manuscris, Muzeul Grăniceresc Năsăudean

C. ANUARE, CATALOAGE, DICȚIONARE, ENCICLOPEDII

- Almanachulu Societății Academice Socialu-Literare "România Jună"*, Viena, Ed. Societății "România Jună", 1883
- Anuarul Ilustrat la Capitalei pe anul 1910*, București, Tipografia Horia Carp și Marinescu, 1910
- Anuarul Oficial al Instrucțiunii Publice și Cultelor. Direcțiunea învățemînului secundar și superior, Anul al cincilea 1897-98*, București, Editura de Arte Grafice Carol Göbl, 1897
- Anuarul Statistic al Orașului București pe 1906 și 1907*, București, Tipografia Curții Regale, F. GÖBL FII, 1908
- Anuarul Statistic al României*, vol. I-II, București, Imprimeria Statului, 1909
- BOAR, Liviu (coord), *Arhiviști ardeleni. Dicționar biobibliografic*, Târgu Mureș, "P. Maior" University Press, 2014
- BONTE, Pierre, IZARD, Michel (coord.), *Dicționarul de etnologie și antropologie*, Iași, Ed. Polirom, 1999

- Catalog - Administrația Domeniului Coroanei la Expoziția Generală Română din București 1906*, București, Institutul de Arte Grafice” Carol Göbl”, 1906
- DIACONOVICH, Corneliu, *Enciclopedia Română*, vol. III, Sibiu, Ed și Tiparul W. Krafft, 1904
- Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud*, București, 1988.
- JOLLY, Margaretta (ed.), *Encyclopedia of life writing: autobiographical and biographical forms*, Ed. I, Vol I, Londra-Chicago, Fitzroy Dearborn Publishers, 2001
- NICOARĂ, Mihai Teodor, *Dicționarul Universitarilor clujeni (1919-1947)*, vol. I, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2016
- POPA-ANDREI, Mirela (coord), *Canonici, profesori și vicari foranei din Biserica Română Unită (1853-1918)*, Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2013
- RÎNZIȘ, Filofteia, *Arhive personale și familiale. Repertoriu arhivistic*, vol. I, Arhinele Naționale ale României, 2001
- RUSU, Dorina N., PORUMB, Marius, MÎNDRUȚ, Stelian, *Membri Academiei Române din Transilvania 1866-2016*, Cluj-Napoca, Ed. Academiei Române, Ed. Mega, 2016
- SENI, Ioan ”*Academia Română la 150 de ani (1866-2016). Academicieni Năsăudeni*, Cluj-Napoca, Ed. Napoca Star, 2016
- SUCIU, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I-II, București, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1967
- TANCO, Teodor, *Academia română 1866-1996 : Academicieni năsăudeni și bistrițeni*, Cluj-Napoca, Virtus Romana Rediviva, 1996.
- Idem, Dicționar literar 1639-1997 al jud. Bistrița-Năsăud*, Cluj-Napoca, Editura Virtus Romana Rediviva, 1998
- ZAMFIR, Cătălin, VLĂSCEANU, Lazăr (coord), *Dicționar de sociologie*, București, Ed Babel, 1998

D. LUCRĂRI GENERALE

- AGRIGOROAIEI, I., BUZATU, Gh., CRISTIAN, V.(coord), *Românii în istoria universală*, Iași, Ed. Universității Al. I. Cuza, 1986

- ARDELEAN, Livia, "Contribuții la studiul nobililor maramureșeni" în vol. *Istoria ca datorie, Omagiu academicianului Ioan-Aurel Pop la împlinirea vârstei de 60 ani*, 2015, pp. 471-480
- BALOG, Iosif M., GRÄF, Rudolf, LUMPEREAN, I. (coord), *Fenomene economice și financiare în spațiul românesc în secolele XIX-XX. Studii de economie regională*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2016
- BARBU, N. I., "Plutarh. Viața și opera sa", studiu introductiv în "Plutarh, *Vieți paralele*, vol. I, București, Editura științifică, 1960
- BAȘCA, George, *Fragmente din istoria Maramureșului*, Sighet-Maramureș, Tipografia Guttenberg, 1931
- BERGER, Peter L., LUCKMANN, Thomas, *Construirea socială a realității. Tratat de sociologia cunoașterii*, BUTUCELEA, Alex. (trad), București, Ed. Art, 2008
- BERGHAHN, Volker R., LASSIG, Simone (ed.), *Biography between structure and agency. Central European Lives in International Historiography*, New York-Oxford, Berghahn Books
- BISTRICEANU, Corina, *Sociologia familiei*, Ed. a II-a, București, Editura Fundației România de Măine, 2006,
- BERTAUX, Daniel, *Le récit de la vie*, ediția a III-a, Paris, Ed. Armand Colin, 2010
- BUZILĂ, Ștefan, *Monografia Comunei Sâniosif sau Poiana*, Bistrița, 1910
- Cavaler Ioan de Pușcariu, *Date istorice privitoare la familiile nobile române*, vol. II, Sibiu 1895
- CONWAY, Jill Ker, *When Memory Speaks: Exploring the Art of Autobiography*, New York, Vintage Books, 1998
- CREȚU Bogdan, ICHIM, Ofelia, CLIM Radu (coord), *Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic*, Iași, Ed. Universității "Alexandru Ioan Cuza", 2017
- COSTA-FORU, Xenia, *Cercetarea monografică a familiei*, București, Editura Tritonic, 2004
- DOBRESCU, Vasile, ONOFREIU, Adrian, *Din istoricul instituțiilor de credit din județul Bistrița-Năsăud (1873-1940)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2018
- DURANDIN, Catherine, *Discurs politic și modernizare în România secolele XIX-XX*, NICOARĂ, Toader (trad.), Cluj-Napoca, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2001
- DUȚU, Alexandru, *Dimensiunea umană a istoriei*, București, Ed. Meridiane, 1986
- FILIPAȘCU, Al., *Istoria Maramureșului*, Baia Mare, Ed. Gutin, 1997

- FILIPOVICI, Anca, *Cărturarii provinciei. Intelectuali și cultură locală în nordul Moldovei interbelice*, Iași, Institutul European, 2015
- GLODARIU, Eugenia, *Asociațiile culturale ale tineretului studios român din Monarhia Habsburgică 1860-1918*, Cluj-Napoca, Biblioteca Musei Napocensis XVII, 1998
- GOSDORF, Georges, *La Découverte de soi*, Paris, Les Presses universitaires de France, 1948
- GRAPINI, Floarea, *Cartea vieții părintelui Pamfiliiu*, Suceava, Ed. Mușatinii, 2003
- GRĂMADĂ, I., *Societatea Academică Socială Literară "România Jună" din Viena (1871-1911). Monografie istorică*, Arad, Ed. societății "România Jună", 1912
- HALBWACHS, Maurice, "Reconstrucția trecutului" în *Despre memoria colectivă*, COSER, Lewis A.(trad.), The University of Chicago Press, 1992
- HARET, Spiru C., *Chestiunea țărănească*, București, Institutul de Arte Grafice "Carol Göbl", 1905
- HARET, Spiru C., *Despre Mecanica Socială. Extras din Analele Academiei Române, seria II, Tom XXXIII*", București, Librăriile Socec & Comp., C. Sfetea și Librăria Națională, 1911
- HARRISON, Barbara, *Life story research*, Los Angeles-London-New Delhi-Singapore, Ed. Sage, 2008
- HITCHINS, Keith- *România 1866-1947*, Ediția a V-a, Ed. Humanitas, București, 2017
- IORGA, Filip-Lucian, *Strămoșii pe alese. Călătorie în imaginarul genealogic al boierimii române*, București, Editura Humanitas, 2013
- IORGA, Nicolae, *România cum era până la 1918*, vol. I, București, Ed. Minerva, 1972
- KOGĂLNICEANU, Vasile, *Chestiunea țărănească*, București, Tipografia "Guttenberg" Joseph, Göbl, 1906
- LARIONESCU, Maria, *Economia socială și cooperarea în România. O perspectivă socioistorică comparată*, Iași, Polirom, 2013
- LEJEUNE, Lejeune, *On Diary*, Biographical Research Center by the university of Hawai'i Press, 2009
- MADELENAT, Daniel, *La biographie*, Paris, Presses Universitaires de France, 1984
- MATEESCU, Antonică, *Evoluția băncilor populare din perioada interbelică (1918-1938)*, Craiova, Ed. Universitaria, 2019
- METEȘ, Ștefan, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XII-XX*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1977

- MIHALY DE APȘA, Ioan, *Diplome maramureșene din secolele XIV-XV*, Ed. a II-a, Cluj-Napoca, Ed. Dragoș Vodă, 2000
- NĂSTASĂ, Lucian, SDROBIȘ, Dragoș (ed.), *Politici culturale și modele intelectuale în România*, Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2013
- NĂSTASĂ, Lucian, *Itinerarii spre lumea savantă. Tineri din spațiul românesc la studii în străinătate (1864-1944)*, Cluj-Napoca, Limes, 2006
- NICOARĂ, Toader, *9 teme de antropologie istorică*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2016
- Idem*, *Clio în orizontul mileniului trei*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2002
- ONOFREIU, Adrian, *Districtul Năsăudului (1861-1876)*, Edit. Argonaut, Cluj-Napoca, 2010.
- Idem*, *Istoricul Cooperăției de credit din județul Bistrița-Năsăud*, Ed. G. Coșbuc, Bistrița, 2004
- ONOFREIU, Adrian, RUS, Vasile (ed.), *Personalități din granița năsăudeană - Contribuții documentare*, Cluj-Napoca, Ed. Argonaut, 2009
- Operele lui Spiru C. Haret*, vol I: Oficiale 1884-1888, 1897, Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Constantin Schifirneț, București, Ed. Comunicare.ro, 2009
- Operele lui Spiru C. Haret*, vol II: Oficiale 1901-1904, Ediție îngrijită și note de Constantin Schifirneț, București, Ed. Comunicare.ro, 2009
- BERGER, Peter L., LUCKMAN, Thomas, *Construirea socială a realității. Tratat de sociologia cunoașterii*, București, Editura Art, 2008
- Prolegomena la o educație românească*, București, Ed. "Cultura românească" S.A.R., 1941
- PINEAU, Gaston, LE GRAND, Jean-Louis, *Les histoires de vie*, Presses Universitaires de France-PUF, 2013
- ROSETTI, Radu, *Mărturisiri*, I, București, Colecția "Convorbiri Literare", 1933
- SIGMIREAN, Cornel, *Formarea intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.
- SIMION, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim, Intimismul european*, vol. I- III, București, Ed Tracus Arte, 2018,
- Idem*, *Genurile biograficului*, vol. I-II, București, Ed. Tracus Arte, 2018
- SMITH, Sidonie, WATSON, Julia, *Reading autobiography: a guide for interpreting life narratives*, University of Minnesota Press, 2001
- ȘOTROPA, Virgil, DRĂGANU, Nicolae, *Istoria școalelor năsădene*, Năsăud, 1930
- ȘTEFULESCU, Alexandru, *Documente Slavo-Române relative la Gorj (1406-1665)*, Târgu-Jiului, Tipografia Nicu D. Miloșescu, 1908

- SUMMERFILD, Penny, *Histories of the self. Personal narratives and historical practice*, Abingdon, Ed. Routledge, 2019
- TEODOR, Pavel, *Între Berlin și Sankt Petersburg*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000
- ȚABREA, Ilie, *Constantin Moisil, pionier al numismaticii românești*, București, Ed. Științifică, 1970
- URECHE, Lazăr, *Academicianul Virgil Șotropa (1867-1954)*, Cluj-Napoca, Ed. Napoca Star, 2011
- VALEA, Lucian, *Opere. Oameni pe care i-am iubit*, Vol II, Cluj-Napoca, Ed. Limes, 2012
- VEYNE, Paul, *Writing History. Essay on Epistemology*, MOORE-RINVOLUCRI, Mina(trad.), Middletown, Connecticut, Wesleyan University Press, 1984
- VIANU, Tudor, *Filosofia Culturii*, Ed. a II-a, București, Publicom, 1945
- ZUB, Alexandru, *Biruit-au gândul. Note despre istorismul românesc*, Iași, Ed. Univ. "Alexandru Ioan Cuza", 2017
- Idem*, *De la istoria critică la criticism. Istoriografia română sub semnul modernității*, Ed. a III-a, Iași,
- Idem*, *În orizontul istoriei- eseuri de ieri și de azi*, Iași, Editura Institutului European, 1994

E. LUCRĂRI SPECIALE

- Acte și legiuri privitoare la chestia țărănească, seria II, din domnia Regelui Carol, adunate de Radu Rosetti*, vol. VIII, Ploiești, Tipografia "Progresul", 1908
- Activitatea extra-școlară a învățătorilor. Răspunsul D-lui Spiru C. Haret, Ministrul Instrucțiunii Publice, la interpelarea D-lui Senator Titu Maiorescu, rostit în Ședința Senatului de la 25 ianuarie 1908*, București, Tip. Voința Națională, 1908
- BACALBAȘA, Constantin, *Bucureștii de altădată (1901-1910)*, vol. III, Ediția a II-a, București, Ed. Universul, 1936
- BALAȘ, Florentina Claudia, *Monumente istorice și de artă din municipiul Slatina*, Slatina, Muzeul Județean Olt, 2007
- CĂRĂBIȘ, Vasile, *Publicații periodice din Gorj-Documentar-*, Târgu Jiu, 1878
- CEPOI, Ion, *Elvira Godeanu. O povestea de pe Jiul de Sus*, Târgu Jiu, Ed. Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, 2011

- DAME, Frédéric, *Bucharest en 1906*, Editura Socec & CIE, 1907
- DICHTER, Gabriel, *Doctorul C. I. Istrati intim (50-1907)*, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1907
- ISTRATI, Dr. C. I. *Câteva cuvinte relative la ceea ce am voit să fac sau am făcut pentru muzeele noastre. Cu 6 planșe în text*, București, Stabilimentul de Arte Grafice "Albert Baer", 1908
- MOISIL, Iuliu, *Amintiri și date din trecutul gimnaziului liceu "Tudor Vladimirescu"*, Târgu Jiu, Tipografia N.D. Miloșescu, 1935
- Idem*, *Arta decorativă în ceramica românească*, București, Institutul de Arte Grafice, Ed. Marvan, 1931
- Idem*, *Biblioteca elevilor de curs secundar*, nr. 1, Tipografia Curții Regale F. Göbl Fii, 1911
- Idem*, *Bucureștii romantici (impresiile unui tânăr ardelean sosit în București pentru întâiași dată acum o jumătate de veac)*, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl Fii, 1935
- Idem*, *Călăuza Gorjului (Guide de Gorj) (Reiseführer durch Gorj) necesară pentru excursiunile turiștilor și celor ce vor să cunoască frumusețile și locurile istorice ale districtului Gorj. După notițele D-lor Inginer A. Diaconovici, Al. Ștefulescu și Dr. I. Urbeanu de J. Moisil, secretar al Muzeului Gorjan (cu ilustrațiuni). Publicațiunea a Muzeului Gorjan*, Târgu Jiu, Ed. Librăriei N.D. Miloșescu, ed. I-1905, ed. II-1913
- Idem*, *Catalogul detaliat al diapozitivelor Muzeului Pedagogic*, nr. 1, București, 1914
- Idem*, *Ceramica, pe baza textului francez de G. Tallent tradus și complectat de I. Moisil*, Publicațiile Casei Școalelor, nr. 17, 1925
- Idem*, *Descrierea corpului omenesc și regulile igienice pentru scolele primare de Iuliu Moisilu, profesor de științele naturale și igiena, directorul gimn. Real din T.-Jiu Tg. Jiu*, Librăria Națională N. D. Miloșescu, 1896
- Idem*, *Din amintirile mele de acum 50 de ani de la Gimnaziul-Liceu "Radu Greceanu" din Slatina-Olt, Slatina*, Tipografia Moștenitori C. Constantinescu – (Bulbeș), 1936
- Idem*, *Instrucțiuni pentru adunarea, uscarea și aședarea plantelor în Herbariu și Plantele cele mai însemnate, înșirate pe familii. Arangiată de I. Moisilu. Profesor la Gimnaziul real din Slatina, Slatina*, Edit. Librăriei Încurajarea Comerc. Români, 1892
- Idem*, *Instrucțiuni pentru conservarea obiectelor de muzeu (După I.I. Höffner complectate de I. M.)*, Vălenii de Munte, tip. Societății "Neamul Românesc", 1914

- Idem, Manual de igienă. Corpul omenesc. Funcțiunile de viață. Îngrijirea lui de I. Moisilu, profesor de științe naturale și igienă, directorul Gimnasiului Real din Târgu-Jiu, Tg. Jiu, Editura Librăriei Nicu D.Miloșescu, 1896*
- Idem, O excursiune în Ardealul de Nord (Valea Someșului Mic și Mare), București, Tip. Profesională Dimitrie C. Ionescu, 1914*
- Idem, O școală în plin aer, București, Institutul de Arte Grafice C. Sfetea, 1916*
- Idem, Pe urmele omului primitiv (traducere după Roy Chapman), București, Ed. Universul, 1931*
- Idem, Repertoriu botanic și condiții de preparare a plantelor pentru Herbariu, de I. Moisil, Profesor și Director la Gimnasiul real din Târgu-Jiu, Târgu-Jiu, Ed. Librăriei și Tip. N.D.Miloșescu, 1897, Ed. III, 1905*
- Idem, Românii ardeleni din Vechiul Regat și activitatea lor până la războiul întregirii neamului, București, Atelierele Grafice "Cultura Națională", 1929*
- Idem, Scopul predării științelor naturale. Mijloacele și metoda lor în scolele secundare, de Iuliu Moisilu, Director la Gimnasiul real din Târgu-Jiu, Târgu-Jiu, Tipo-Lit. Națională N. D. Miloșescu, 1897*
- MOISIL, Viorica, *O familie ca oricare alta*, București, Editura Cartea Românească, 1989
- MORARIU, Maxim (Iuliu-Marius), *Asociaționismul cultural din zona Bistriței și Năsăudului (1850-1918)*, Cluj-Napoca, Ed. Argonaut, 2017
- NICHIFOR, Gheorghe (coord), *Oameni și fapte din Târgu-Jiul de altădată*, Târgu-Jiu, Ed. Măiastra, 2010
- PÎRVU, Gianina Isabela, Minciu Damian, *130 de ani de la înființarea Colegiului Național "Radu Greceanu" Slatina*, Slatina, 2014
- POBORAN, George, *Istoria orașului Slatina*, Ed. A II-a, Slatina, 1908
- ȘERBAN, Al. Doru, *Personalități care au fost în Gorj*, Târgu Jiu, Ed. Măiastra, 2009
- Idem, Personalități Gorjane- adevăr, curiozități, anecdote, legende-*, Târgu Jiu, Ed. Măiastra, 2011
- Idem, Vremelnici trecători prin Gorj*, Târgu Jiu, Ed. Măiastra, 2008
- ȘOTROPA, Virgil, CIPLEA, Al., *Năsăudul*, București, Cultura Națională, 1924
- Statutele fondurilor centrale școlare și de stipendii din districtul Năsăudului*, Sibiu, Tiparul Institutului Tipografic, retipărit la Tipografia G. Mathieu, Bistrița, 1889
- Idem, Istoria Târgu Jiului*, Târgu Jiu, Tipografia Nicu D. Miloșescu, Furnisorul Curții Regale, 1906

TARBAC, Ion, *Istoria presei gorjene. File*, Târgu Jiu, Ed. Centrului Județean al Creației Gorj, 1994

Idem, Fondurile grănicerești năsăudene (1851-1918), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2001

F. STUDII ȘI ARTICOLE

Autobiografia vicarului Grigore Moisil (1812-891)", în *Arhiva Someșană, seria I, nr. 4*, 1926, pp. 24-44

"Cătră cetitori", în *Arhiva Someșană*, 1924, seria I, nr.1,p. 1.

"Însemnări și file de jurnal", (introducere și note: Claudia Septimia Peteanu), în *Arhiva Someșană*, seria III, nr. II, 2003, pp. 233-248

"Mișcarea studenților în România. Despre conferința de la Slatina a studenților universitari...", în *Tribuna*, an X, nr.150, 9/ 21 iuliu 1893, p. 1

"Procesul de presă alu "Tribunei" în *Gazeta Transilvaniei*, an LIII, nr. 197-201, 203-206, septembrie 1890

"Serbările aniversare de la Năsăud - De la corespondentul nostru special." în *Românul*, an III, 9 octombrie 1913, pp.4-5

"Telegramă dlui Dr. Vasile Lucaciu cu ocasiunea osândirii sale semnată de Iuliu Moisil, secretar", în *Tribuna*, an XI, nr. 254, 16/25 noiembrie 1892, p.1

ARDELEAN, Livia, "Câteva contribuții la studiul populației din 2 sate maramureșene: Vadu Izei și Berbești în secolele XIV-XIX", în *Revista Arhivei Maramureșene*, nr. 6, 2013, pp. 11-52

BĂNCILĂ, Vasile, "Idei, oameni și fapte. Corespondența lui Spiru Haret" în *Gândirea*, an 3, 3 martie 1933, pp. 94-99

BULEI, ION, "Spiru Haret – matematicianul care făcea bugetele țării", în *Magazin*, an 48, nr. 31 (2490), 4 august, 2005, p.4

BULEI, ION, "Spiru Haret – matematicianul care făcea bugetele țării", în *Magazin*, an 48, nr. 32 (2491), 11 august, 2005, p.4

BICHIGEAN, Gavril," Mișcarea culturală la Năsăud", în *Patria*, an XV, nr. 93, 30 aprilie 1933, p.2

- BINDER, Pavel, "Din geografia istorică a pasurilor din Carpații Orientali" în *File de Istorie*, vol. III, 1974, pp.324-332
- BOCA, Pompei, "Familia Moșil. Note și comentarii" în revista *Plaiuri Năsăudene*, nr.5, 1983, pp.332...-59
- BOCA, Pompei, "Filiația ilveană a familiei Moșil" în *Plaiuri năsăudene*, nr.5, 1983, pp.44-47
- CĂRĂBIȘ, Vasile, "Witold Rolla Piekarski - Tantal" în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, an XVIII, 1981, nr.3, pp. 56-61
- CEPOI, Ion," Vechi lăcașuri de cultură ale Târgu -Jiului" în revista *Portal Măiastra*, anul II, 2006, nr. 3(7), pp. 12-22
- CISMAȘU, Daniel, "Ștefan Dobruneanu - O personalitate ce nu trebuie uitată" în *Litua. Studii și cercetări*, vol. XVII, 2015, pp. 503-512
- CIUPE, A., "Scrisori din Bistrița", în *Patria*, an XVI, nr. 89, 18 aprilie 1934, p.3
- CIUREA, V., "Muzeul Fălticeniilor (fost Muzeul Sucevei)" în *Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, an XXII, 15 martie 1933, p. 36-38
- COSTEA, Ionuț, "Follow my own path: Natalie Zemon Davis și microistoria", în *Caiete de Antropologie Istorică*, an XXII, nr. 1(42), Ianuarie–Iunie 2023, pp. 32-43
- DRĂGHICI, Dumitru Cătălin, "Iluminatul cu gaz lampant în orașul Târgu Jiu în a doua jumătate a secolului al XIX-lea", în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 14, 2012, pp. 155-175
- Excursionistii din Bistrița și Năsăud la Brașov", în *Gazeta Transilvaniei*, an LXIX, 17 (30) octombrie, 1906, p.3
- FILIPOIU, Onisim, "Raport despre activitatea Direcțiunii Regionale a Arhivelor Statului din Năsăud pe anul 1946", în *Revista Arhivelor*, nr. VII, 1946-1947, pp. 367-368
- Idem* "Antologia monografică Șanț", în *Plaiuri Năsăudene*, 1987, pp.1- 311
- Idem*, "Grigore Moșil (1814-1891)", în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 5, 1983, pp. 5-43
- Idem*, "Mihail Domide (1842-1898) în *Plaiuri Năsăudene*, nr.3, 1983, pp. 52-83
- Idem*, "Niculae Drăganu și o poezie necunoscută a lui George Coșbuc" în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 7, 1984, pp. 23-26
- Idem*, "O pagină din trecutul institutelor de învățământ", în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 24, 1989, pp. 242-251
- GÎRDU, Gh., "Alexandru Ștefulescu premiat de academia română", în *Litua - studii și cercetări*, vol. II, 1982, pp 387-391
- Idem*, "Gimnaziul real de la Târgu-Jiu", în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 5, 1992, pp.191-220

- GRECOIU, Cristian, "Banca populară Gilortul- activitatea și rolul ei în dezvoltarea Novaciului", în *Litua, Studii și cercetări*, nr. 14, 2014, pp.173-178
- GRIDAN, Teofil, GRIDAN, Silviu, "Câteva remarci privind viața și opera savantului Constantin Istrati", în *Studii și Comunicări*, vol V, 2012, Academia Română, Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii - Direcția de Istoria Științei, pp.366-371
- GRIGORIU, Paul, "Din activitatea Muzeului Pedagogic al Casei Școalelor", în *Revista Muzeelor și Monumentelor Istorice*, an 21, nr.3, 1984, pp. 34-42
- GROȘU, Aurelia, "Slatina în perioada La belle époque", în *Memoria Oltului și Romanașilor*, an VII, nr.2 (72), 2018, pp. 5-17
- GUSTI, Dimitrie, "Iuliu Moisil", în *Plaiuri nășăudene*, an I, nr. 2-3, 1943, p.3
- GUTICĂ-FLORESCU, Laurențiu, "Muzeul Oltului", în *Muzeul Oltului*, Anuar editat de Muzeul Județean Olt, vol. I, 2011, pp. 9-14
- HAPCA, Anca Ramona, "Analiza unui conflict de graniță între maramureșeni și bistrițeni" în *Revista Arhivei Maramureșene*, 2017, nr.10, pp.71-84
- HORTOPAN, Victor, "Amintiri fugare și momente din viața liceului "T. Vladimirescu", în *Gazeta Sibiului*, anul VII, nr. 9, 25 februarie 1940, p.2
- IORGA, Filip-Lucian, "Mitologii genealogice, mitologii politice: definiție, teritoriu, exemplificări", în *Revista "Sfera Politicii"*, an XX, nr. 5 (171), 2012, PP.146-158
- IORGA, N., "Școala de la Târgu- Jiu" în *Boabe de grâu*, Revistă de cultură, an II, nr.3, mai 1931, pp.290-291
- MANTA, Ioana, "Sentimentul patriotic al intelectualului român în perioada pașoptistă. Jurnalul ca sursă istorică", în *Caiete de antropologie istorică*, anul VIII, nr. 2 (15), iulie-decembrie 2009, pp. 47-54
- MARȚIAN, Ironim, "Onisim Filipoiu la 70 de ani", în *Plaiuri nășăudene*, nr. 6, 1984, pp. 53-60
- Idem*, "Revizorul școlar Ioan Pavel (1874-1970), organizator al învățământului românesc transilvan", în *File de istorie*, nr. 5, 1988, pp. 180-189
- Idem*, "Șase decenii de la apariția revistei *Arhiva Șomeșană* (1924-1984)", în *Plaiuri Nășăudene*, nr. 7, 1984, pp. 108-114
- Idem*, "Școala Ceramică Românească de la Tg. Jiu (1900-1906)", în *Plaiuri Nășăudene*, nr. 6, 1984, pp. 40-48

- MARȚIAN, Ironim, FILIPOIU, Onisim, "Leon Scridon senior (1863-1942)", în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 4, 1983, pp. 36-59
- Idem*, "Un distins om al Școlii-Solomon Haliță (1859-1926)", în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 8, 1985, pp. 74-85
- MIHAIU, Traian, "Politica Băncilor noastre", în *Revista economică*, an X, nr.32, 9 august 1908, Sibiu, pp.315-317
- Idem*, "Politica Băncilor noastre", în *Revista economică*, an X, nr.33, 16 august 1908, Sibiu, pp.324- 325
- MÎNDRUȚ, Stelian, "Date privind doctoratul lui Constantin Moisil la Universitatea din Viena (170)" în *Revista Bistriței*, 1994, nr. VIII, pp. 167-171
- MISCHIE Nicolae, "Asociații și societăți economice ale sătenilor din județul Gorj la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX", în *Litua. Studii și cercetări*, nr.10, 2004, pp. 153-193
- MOCIOI, Ion, "Artiști statorniciți la Târgu Jiu", în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 4, 1988, pp. 325-357
- Idem*, "Publiciști Gorjeni", în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 4, 1988, pp. 414-430
- Idem*, "Trei poeți gorjeni", în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 4, 1988, pp. 358-385
- MOISIL, Iuliu "Amintiri de la Societatea România Jună a studenților români din Viena", în *Națiunea Română*, an X, nr. 195, 2 septembrie 1936, p. 2
- Idem*, "Amintiri despre foștii mei elevi" în *Amicul Tinerimei* (Număr festiv 1890-1940), 17-19 februarie 1940, p. 15
- Idem*, "Amintiri din viața de liceu" în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 26, 1939, pp. 5-28
- Idem*, "Apel", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 13, 1930, p. 378
- Idem*, "Căpitanul Emanoil Pârăeanu-Poetul Gorjului- 1860-1916", în *Arhivele Olteniei*, an VIII, nr. 45-46, septembrie-decembrie 1929, pp. 407-420
- Idem*, "Câteva date și amintiri din trecutul gimnaziului Radu Greceanu din Slatina" în *Liceul Radu Greceanu Slatina-Olt, Anuar 1924/1925*, Slatina, 1926, pp. 23-29
- Idem*, "Comemorarea poetului George Coșbuc la Năsăud (70 de ani de la nașterea lui)", în *Universul*, an LIV, nr. 89, 31 martie 1937, p. 11
- Idem*, "Conștiința națională și eroismul grănicerilor năsăudeni", Bistrița, în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 24, 1938, pp. 144-175
- Idem*, "Cuvântul fondatorului" în *Amicul Tinerimei*, an VIII, nr. 1, nov. 1935, pp.1-2

- Idem*, "Din noile ținuturi românești. Năsăudul" în *Viitorul*, an XIV, nr. 4309, 27 iulie 1922, pp.1-2
- Idem*, "Din timpul războiului Unirii Neamului. Moartea lui George Coșbuc", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 13, 1930, pp. 352-358
- Idem*, "Două adrese și amintiri", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 8, 1928, pp. 54-61
- Idem*, "Două vechi bănci în Năsăud: Reuniunea de credit, anticipațiuni și păstrare și Societatea de împrumut și păstrare Aurora", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 18, 1936, pp. 452-459
- Idem*, "Educația națională (după A. Fouillée)", în *Jiul*, an I, nr.7, 15 octombrie 1894
- Idem*, "Excursiuni în Gorj", în *Anuarul Societății Turisților din România*, vol. I, 1903, pp.30-77; vol. II, 1905, pp. 82-84
- Idem*, "Inginerul Aurel Diaconovici. O schiță biografică cu 5 ilustrații", în *Arhivele Olteniei*, nr. 61-62/1932, pp. 191-202]
- Idem*, "Însoțiri - cooperatie", în *Solia*, an I, nr. 2, 15 noiembrie 1936, pp. 1-3
- Idem*, "Jafuri la Năsăud - Ultimele clipe ale stăpânirii ungurești - Ce ne scrie academicianul Moisil", în *Plaiuri Năsăudene*, an II, nr. 29-30, 1-15 decembrie 1944, p.1
- Idem*, "Maiorul Iulian Marțian", în "Note și comunicări" *Arhivele Olteniei*, an XVI, nr. 92-94, iulie-decembrie 1937, pp. 457-458
- Idem*, "Mișcarea artistică și culturală din România", în *Gazeta Transilvaniei*, an LXXI, nr. 230, 18 (31) octombrie 1908, pp. 3-4
- Idem*, "Mișcarea artistică și culturală din România", în *Gazeta Transilvaniei*, an LXXI, nr. 231, 19 octombrie (1 noiembrie) 1908, p. 2
- Idem*, "Mișcarea culturală, artistică și economică de odinioară din Gorj", în *Arhivele Olteniei*, an VI, nr. 32-33, iulie-octombrie 1927, pp. 360-372];
- Idem*, "Mișcări culturale în vechea capitală a grănicerilor năsăudeni: I. Arhiva Someșană; II. Muzeul Grăniceresc Năsăudean" în *Năzuința*, an II, nr. 77, 19 mai 1938, p. 2
- Idem*, "Mișcări culturale în vechea capitală a grănicerilor năsăudeni: III. Binefăcătorii Muzeului Năsăudean", în *Năzuința*, an III, nr. 78, 26 mai 1940, p. 3
- Idem*, "Muzeul american de istorie naturală din New York", în *Natura*, an XIX, nr. 10, 15 decembrie 1930, pp. 12-16
- Idem*, "Muzeul de artă națională și etnografică din București, de Tigara Samurcaș și Iuliu Moisil", în *Revista Bistriței*, nr. 14, 20 aprilie (7) 1907, p. 2

- Idem*, "Muzeul Gorjului (jalnica lui istorie). Note și amintiri" în *Arhivele Olteniei*, an V, nr. 23, ianuarie-februarie 1926, pp. 9-19
- Idem*, "Muzeul Năsăudean", în *Săptămâna*, an VIII, nr. 249, 21 aprilie 1935, pp. 2-3
- Idem*, "Nicu D. Miloșescu. O pagină din istoria culturală a Gorjului" în *Arhivele Olteniei*, nr. 18-19, martie-iunie 1925, pp. 194-197
- Idem*, "Omagiu Dr. Istrati" în *Universul*, an XLVI, nr. 258 biss, 6 noiembrie 1928, p. 4
- Idem*, "Pedagogul Vasile Petri", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 21, 1937, pp. 625-641
- Idem*, "Peșterile din județul Gorj", în *Jiul*, an I, nr. 5, 15 august 1894, pp. 15-18
- Idem*, "Poetul George Coșbuc (1866-1918)", în *Solia*, an II, nr.5-6, 1937, pp. 14-20
- Idem*, "Preotul Ioan Macavei, 1859-1894", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 22, 1937, pp. 234-260
- Idem*, "Prima pagină din istoricul băncilor populare din Vechiul Regat. Amintiri de un sfert de veac", în *Convorbiri literare*, an LIV, nr. 2, februarie 1922, pp. 127-151
- Idem*, "Radioactivitatea apelor minerale din județul Năsăud", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 8, 1928, pp. 121-132
- Idem*, "Repertoriul de localități istorice, preistorice ș.a. din județul Gorj", în *Arhivele Olteniei*, an V, nr. 24, martie-aprilie 1926, pp. 125-131
- Idem*, "Revista "Arhiva Someșană", în *Năzuința*, an II, nr. 9, 22 ianuarie 1939, p. 2
- Idem*, "România pitorească: Orașul Bistrița-câteva date istorice-", în *Viitorul*, an XIV, nr. 4300, 16 iulie 1922, p.1
- Idem*, "Românii din Vechiul Regat și dragostea lor pentru ardeleni", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 16, 1932, pp. 89-99
- Idem*, "Teatru în Năsăud", în *Arhiva Someșană* seria I, nr. 20, 1936, pp. 226-232
- Idem*, "Un binefăcător al țărănimii: Dumitru Brezulescu", în *Arhivele Olteniei*, an XV, nr. 86-88, iulie-decembrie 1936, pp. 358-364
- Idem*, "Un elev al Blajului: vicarul Grigore Moșil, 1814-1891" în *Cultura Creștină*, an XVII, nr. 4-5, aprilie-mai 1937, pp. 366-369
- Idem*, "Viața studenților români la Viena în a doua jumătate a sutei a XIX-a. Amintiri", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 18, 1936, pp. 369-397
- Idem*, "Vicarul Grigore Moșil, 1814-1891", în *Arhiva Someșană*, seria I, nr. 19, 1936, pp. 190-211
- Idem*, "Witold Rolla Piekarski (O schiță biografică)", în *Arhivele Olteniei*, an V, nr.27, septembrie-octombrie 1926, pp.310-320

- MOLDOVAN, Lavinia, "Iuliu Moisil în slujba unității culturale a tuturor românilor", în *Țara Bârsei. Revistă de cultură*, Brașov, 2019, pp. 46-52
- Idem*, "Iuliu Moisil – organizatorul primei Școli românești de Ceramică" în *Caiete de Antropologie Istorică*, anul XIX, nr. 2 (37), Iulie–Decembrie 2020, pp. 130-144, pp.130-144
- Idem*, "Rolul lui Iuliu Moisil în apariția și dezvoltarea băncilor populare din Vechiul Regat" în *Anuarul Institutului de Istorie "George Barițiu"*, Seria Historica, Supliment vol. LIX, nr 2 din 2020, pp.199-209
- Idem*, "Un ardelean în Vechiul Regat: Iuliu Moisil (1859–1947)-considerații asupra activității de la Slatina" în *Revista Bistriței*, nr. XXXIV-XXXV din 2020-2021, pp. 187-200
- Idem*, "Dinastia culturală a moisilienilor – scurte note biografice–", în *Revista Bistriței*, nr. XXXVI din 2022, pp. 206-222
- Idem*, "Însemnări memorialistice ale lui Iuliu Moisil despre muzee și colecții", în *Caiete de Antropologie Istorică*, anul XXII, nr. 1 (42), Ianuarie–Iunie 2023, pp. 171–179
- MORARIU, Tiberiu, "Emigrări maramureșene în Transilvania", în *Transilvania*, an 75, nr. 8-9, august-septembrie 1944, pp. 667-676
- MURGESCU, Mirela Luminița, "Spiru Haret și educația națională în școala românească" în *Anuarul Institutului de Istorie Cluj*, vol. XXXIV,1995, pp. 237-246
- NEGULEASA, Dan, "Alexandru Ștefulescu (II), în *Litua - studii și cercetări*, vol. II, 1982, pp. 393-400
- Idem*, "Punți spirituale românești", în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 10, 2004, pp. 195-200
- Idem*, "Teatrul Milescu- Contribuții documentare la o istorie a sa", în *Litua. Studii și cercetări*, nr.7, 1997, pp. 292-300
- NETEA, Vasile, "Periodice literare bistrițene: I. Minerva (1891-1894); II. Revista Ilustrată (1898-1902)", în *File de Istorie*, nr. 2, 1972, pp. 183-194
- NICHIFOR, Gheorghe, "Alexandru Ștefulescu-istoricul (I)", în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 10, 2004, pp. 133-152
- NICOARĂ, Simona, "Intelighenția ardeleană și mesianismul ei de dincolo de Carpați în secolul al XIX-lea" în *Caiete de antropologie istorică*, anul XVIII, nr. 2 (35), Iulie–Decembrie 2019, pp. 34-71
- Idem*, "Introducere", în *Caiete de antropologie istorică*, anul XII, nr. 1-2 (22-23), Ianuarie–Decembrie 2013, pp. 5-16

- NICOARĂ, Toader, "Istoria și psihologia. Întâlniri și deschideri epistemologice" în *Caiete de antropologie istorică*, anul X, nr. 2 (19), Iulie–Decembrie 2011, pp. 139-164
- ONIȘOR, Teodor, "Un muzeograf pasionat- profesorul Iuliu Moisil (1859-1947), în Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1959-1961 pp. 251-267
- ONOFREIU, Adrian -"Nestor Șimon- Contribuții documentare la istoria graniței năsădene" în *Studii și cercetări etnoculturale*, nr. XVII/2012, Bistrița, pp. 201-281
- Idem*, "Cadrul intelectual al asocierii între idei și realizări în Districtul Năsăud (1861-1876)", în *Revista Bistriței*, nr. XXIII, 2009, pp. 201-210
- PALEOLOGU, Al. "Jurnalul lui Maiorescu", în *Luceafărul*, an. XIX, nr 43 (756), 23 octombrie 1976, p.3
- PASCU, Ludeanu, "Năsăudenii în Academie: profesorii Iuliu Moisil și Virgil Șotropa", în *Plaiuri Năsădene*, nr. 1-3, 1943, p. 8.
- PĂTRAȘCU, Daniela-Liliana, "90 de ani de la moartea tipografului Nicolae D. Miloșescu", în *Litua, Studii și cercetări*, nr. 14, 2014, pp.153-163
- PAVEL, Teodor, "Ludwing Schwennhagen și românii. Un episod al relațiilor culturale româno-germane din timpul Memorandumului" în *Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca*, tom XXXIII, 1994, pp. 331-354
- PLĂIANU, Clemente, FILIPOIU, Onisim, "Grigore Moisil (1814-1891)" în revista *Plaiuri Năsădene*, nr. 5, 1983, pp. 5 -43
- PLATON, Alexandru-Florin, „Ego-istoriile”:o analiză critică și o propunere” în *Caiete de antropologie istorică*, anul XXII, nr. 1 (42), Ianuarie–Iunie 2023, pp. 14–31
- PLEȘ, Gheorghe, "Interferențe transcarpatice Năsăud-Gorj (acad. Iuliu Moisil)" în *Litua. Studii și cercetări*, nr. 7, 1997, pp. 286-291
- Idem*, "O fructuoasă interferență-școlile Năsăudului și Academia Română" în *Arhiva Someșană*, seria III, nr.10 din 2011, pp.146-176
- POP, Iulia, "Scrierile despre sine între literatură și istorie" în *Anuarul de Istorie Orală*, AIO-IX, 2008, pp.46-78
- POP, Septimiu, "Din istoricul învățământului în județul Bistrița-Năsăud", în *File de istorie*, nr.1, 1971, pp. 209-237
- POPESCU VOITEȘTI, I, "Amintiri ", în *Amicul Tinerimii*, nr. festiv 1940, p 20
- POPOVICI, Victoria "Activitatea profesorului Iuliu Moisil la Muzeul pedagogic al Casei Școalelor (1910-1931) ", în *Revista Muzeelor*, an V, 1968, pp. 406-409
- Idem*, "Alexandru Ștefulescu" în *Revista Muzeelor*, nr.2, 1969, pp. 127-128

- Idem*, "Constantin Moisil (1876-1958)", în *Revista Muzeelor*, nr. 3, 1970, pp. 206-211
- Idem*, "Muzeul pedagogic: ce a fost, ce este, ce ar trebui să fie", în *Revista Muzeelor și Monumentelor Istorice*, an XXIX, nr.2, 1992, pp.29-32
- Idem*, "Vitold Rola Piekarski", în *Revista Muzeelor*, nr. 5, 1969, pp. 414-415
- PROTASE, Dumitru, "Câteva crâmpoie din trecutul Liceului *George Coșbuc*", în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 4, 1983, pp. 8-11
- PUNGĂ, Doina, "Contribuții poloneze la evoluția litografiei pe teritoriul României în secolul XIX. Hipolit Henryk Napoleon Dembitzky și Vitold Rola Piekarski" în *Muzeul Național*, vol. 1, nr.17, 2005, pp. 223-238
- RIZESCU, CARATĂ, Ana, TĂEREL Adriana-Elena, "Dr. Constantin Istrati, deschizător de drumuri în știință, educator al generațiilor ce i-au urmat", în *Studii și Comunicări*, vol V, 2012, Academia Română, Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii - Direcția de Istoria Științei, pp. 351-357
- ROȘU, I., TRIFOIU, Nicolae, "Rebrișoreanul Dr. Artene Mureșianu (1877-1932) alături de principalii ctitori ai Muzeului Năsăudean", în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 3, 1983, pp. 84-96
- RUSU, Ion, "Iuliu Moisil - Ctitor de așezăminte culturale" publicat în *Arhiva Someșană*, seria II, vol. I, 1972, pp. 17-36
- Idem*, "100 de la nașterea academicianului Iuliu Moisil, întemeietorul arhivelor statului din Năsăud", în *Revista Arhivelor*, serie nouă, nr. 2, 1958, pp. 311-314
- Idem*, "Câteva date privind vechea organizare administrativă și judecătorească a unor teritorii din județul Bistrița-Năsăud", în *File de istorie*, nr.1,1971, pp. 123-149
- RUSU-SĂRĂȚEANU, Ion, "Academia Română și mișcarea culturală din ținuturile Bistriței și Năsăudului", în *File de istorie*, nr. 6, 1989, pp. 193-206
- SACERDOȚEANU, A., "Iuliu Moisil", în *Revista Arhivelor*, nr. VII, 1946-1947, pp. 396-397
- SANDU, Ana, PESANTEZ, Carmen, "Din arhiva Muzeului Pedagogic" în *București Materiale de istorie și muzeologie*, vol. XXIV, Muzeul Municipiului București, 2010, pp. 344-347
- SCĂEȚEANU, Gina, PELE, Maria, "Constantin Istrati - pionier al dezvoltării științifice și culturale românești", în *Studii și Comunicări*, vol V, 2012, Academia Română, Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii - Direcția de Istoria Științei, pp. 343-350

- SCHIFIRNEȚ, Constantin, "Spiru Haret, reformatorul societății românești", studiu introductiv în *Operele lui Spiru C. Haret*, vol I: Oficiale 1884-1888, 1897, Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Constantin Schifirneț, București, Ed. Comunicare.ro, 2009
- SMEDESCU, Ioan, "Pagini despre gimnaziul –liceu Radu Greceanu" în *Memoria Oltului și Romanașilor*, an VII, nr. 12 (82), 2018, pp. 31-41
- ȘOTROPA, Valeriu, "Începuturile Muzeului Grăniceresc Năsăudean", în *Plaiuri năsăudene*, nr.3, 1983, pp. 122-126
- STRĂULEȘTI, Petre Dan, „Titu Maiorescu despre ”marele bulevard de pace””, în *Revista Academica*, an XXVII, nr.2-3, 2017, pp. 84-93
- ȘUTEU, Ina Maria, "Amintiri despre Iuliu Moisil (Așa l-am cunoscut pe Iuliu Moisil)", în *Arhiva Someșană*, seria III, vol. II, 2003, pp. 249-254
- TANCO, T, "Grigore Moisil-primul director al liceului grăniceresc", în *Virtus Romana Rediviva: Însemnări și portrete*, vol. I, 1973, pp. 208-209
- Idem*, *Virtus Romana Rediviva. Însemnări și Portrete*, vol. I, 1973
- Idem*, "Academia Română și academicienii noștri", în *Virtus Romana Rediviva*, nr. V, 1984, p. 59-87
- TEODORESCU, Virgiliu Z, "Informații referitoare la activitatea sculptorului Ioan Schmidt-Faur", în *Revista Muzeelor și Monumentelor Istorice și de Artă*, an XX, nr.2, 1989, pp. 38-55
- Idem*, "Monumentele de for public din centrul orașelor. Studiu de caz: creațiile sculptorului Ioan Schmidt-Faur", în *Monumentul*, nr. XI, partea a 2-a, Iași, 2010, pp. 463-507
- TRIFOIU, Nicolae, "Convorbiri cu prof. Onisim Filipoiu" în revista *Plaiuri Năsăudene*, nr. 6, 1984, pp.95-105
- Idem*, "Medalioane", în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 7, 1984, p. 164
- Idem*, "Nicolae Drăganu, fiu al ținutului Bistriței-Năsăudului. Contribuții năsăudene" în *Plaiuri Năsăudene*, nr. 7, 1984, pp.14-20
- ZOSIN, P., "Stingerea unui idealist: Witold Rolla Piekarski" în *Noua revistă românească*, vol VII, nr. 1, noiembrie 1909, pp. 42-44
- ZUB, Alexandru, "Vasile Pârvan și istoria biografică", în *Carpatica*, vol. XXVI, nr.1, 1997, pp. 257-264

G. SURSE ELECTRONICE

[Arhiva / archive – Litua](#)

[Biblioteca Digitala BCU Cluj: Pagina Dspace](#)

[DigiTool - Căutare \(bibmet.ro\)](#)

[Home \(bcu-iasi.ro\)](#)

<https://bjastrasibiu.ro/>

<https://ro.scribd.com>

<https://dexonline.ro/>

[Ziarele Arcanum](#)

[Academia Română - Membri](#)

Analele Academiei Române. Debaterile. Tomul LXIII (1942-1943), accesat în data de 22.10.2023, de la URL: <https://www.scribd.com/document/445208708/Analele-Academiei-Romane-Debaterile-Tomul-63-1942-1943-pdf>

Anuarului Oficial al Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor, anul V, 1897-1898, p. 36, accesat în data de 06.02.2023, de la URL: [BCUCLUJ_FP_488825_1897.pdf](#)

”Bătaia în școală” în *Lupte*, anul XI, nr. 2194, 11 ianuarie 1894, p.2 , accesat în data de 25.08.2023, de la URL: [Lupta, ianuarie 1894 \(Anul 11, nr. 2189-2211\) | Digiteca Arcanum](#)

Constituția din 1866, art.9, accesat în data de 10.10.2023, de la URL: [CONSTITUȚIA României din 1866 \(cdep.ro\)](#);

”Date istorice din viața Ligii Culturale culese de Barbu Theodorescu” în *Boabe de grâu*, an I, nr. 8, 1930, pp. 9-15, accesat în data de 12.08.2023 , de la URL: [Nicolae Iorga - Liga Culturală PDF | PDF \(scribd.com\)](#)

Familia Pleniceanu, fondatori ai unei școli de arte și meserii, accesat în data de 01.09.2023, de la URL: [Familia Pleniceanu, fondatori ai unei școli de arte și meserii | Asociația cultural - istorică „Dumitru și Maria Pleniceanu”\(asociatiapleniceanu.com\)](#)

”Presa din provincie”, în *Curentul*, An 16, nr. 5540, miercuri, 21 iuliu 1943, p. 3, accesat în data de 22.10.2023, de la URL: https://adt.arcanum.com/ro/view/Curentul_1943_07/?query=academician+Iuliu+Moisil++1943&pg=158&layout=s

- THE OXFORD CENTRE FOR LIFE, *Writing What is Life-Writing*, accesat în data de 03.01.2024 ,de la URL: [Héritage et transmission dans la sociologie de Pierre Bourdieu | Cairn.info](#)
- Tribuna*, an IX, nr. 146, 28 iunie/10 iulie 1892, p.583, accesat în data de 07.08.2023 ,de la URL: [Tribuna, aprilie-iunie 1892 \(Anul 9, nr. 75-146\) | Ziarele Arcanum](#)
- ARCHAMBAULT, Paul, Jacques Le Goff. "An interview with Jacques Le Goff" în *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, vol. 21, nr. 1, 1995, pp.155-185, accesat în data de 06.03.2024, de la URL: https://www.persee.fr/doc/ahess_0395-2649_1989_num_44_6_2836_58
- BLOOM, Lynn Z., cap. "I Write for Myself and Strangers: Private Diaries as Public Documents" în *Composition Studies As A Creative Art*, University Press of Colorado, pp. 171-185, accesat în data de 16.10.2023 , de la URL: [: \(99+\) Chapter Title: "I Write for Myself and Strangers": Private Diaries as Public Documents Book Title: Composition Studies As A Creative Art | Chayma Ben Amor - Academia.edu](#)
- BOURDIEU, Pierre, "L'illusion biographique" în *Actes de la recherche en sciences sociales*. vol. 62-63, iunie 1986, pp. 69-72, accesat în data de 10.03.2024, de la URL: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/arss_0335-5322_1986_num_62_1_2317
- BOURDIEU, Pierre, "What Makes a Social Class? On The Theoretical and Practical Existence Of Groups" în *Berkeley Journal of Sociology*, vol. 32 ,1987, pp. 1-17, accesat în data de 30.03.2022, de la URL: <https://www.jstor.org/stable/41035356>
- BRUSS, Elizabeth, *Autobiographical Acts: The Changing Situation of a Literary Genre*, Baltimore and London, Johns Hopkins University Press, 1976, accesat în data de 03.08.2023, de la URL: <https://ro.scribd.com/doc/138924804/Elizabeth-W-Bruss-Autobiographical-Acts>
- FEBVRE, Lucien, "Propos d'initiation: vivre l'histoire" în *Mélanges d'histoire sociale*, nr. 3, 1943. pp. 5-18, accesat în data de 14.04.2024, de la URL: https://www.persee.fr/doc/ahess_1243-2571_1943_num_3_1_3073
- HOBBS, Catherine, "Personal Archives. The Character of Personal Archives: reflections on the value of records of individuals", în *Archivaria. The journal of the Association of Canadian Archivists*, nr. 52, 2001, p. 126-135, accesat în data de 19.02.2023, de la URL: <https://archivaria.ca/index.php/archivaria/issue/view/429>

- JANE, Martha, ZACHERT K., (ed) "Sources: Personal Records as Historical Sources." *The Journal of Library History* (1966-1972), vol. 4, 1969, nr. 4, pp. 337–340, accesat în data de 13.08.2023, de la URL: <http://www.jstor.org/stable/25540192>
- JOURDAIN, Anne, NAULIN Sidonie, "Héritage et transmission dans la sociologie de Pierre Bourdieu" în *Idées économiques et sociales*, nr.4 (166), 2011, pp. 6-14, accesat în data de 11.03.2024, de la URL: [An Interview with Jacques Le Goff on JSTOR](#)
- LEJEUNE, Philippe, *On Autobiography*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1989, accesat în data de 03.08.2023, de la URL: [LeJeune Philippe On Autobiography PDF | PDF \(scribd.com\)](#)
- LEVI, Giovanni, "Les usages de la biographie", în *Annales. Économies, Sociétés, Civilisations*, an 44, nr. 6, 1989. pp. 1325-1336, accesat în data de 14.02.2024, de la URL: [Microsoft Word - Sabina Loriga-3.doc \(ehess.fr\)](#)
- LORIGA, Sabina, "Biographical and Historical Writing in the 19th and 20th Centuries", în *Transitions to Modernity Colloquium*, The MacMillan Center, Yale University, 2008, pdf nepaginat, accesat în data de 21.02.2024, de la URL: [What is Life-Writing? | The Oxford Centre for Life-Writing](#)
- NECULAU, Andreea, CHELARIU, Adelina, "Law Benchmarks Regarding Adult Education during Spiru Haret's ministry mandate. Achieving a Goal" în *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, vol 142, august 2014, pp. 800-803, accesat în data de 20.06.2021, de la URL: [Law Benchmarks Regarding Adult Education during Spiru Haret's Ministry Mandate. Achieving a Goal - ScienceDirect](#)
- PAPERNO, Irina, "What Can Be Done with Diaries?" în *The Russian Review*, vol.63, nr.4, 2004, pp. 561-573, accesat în data de 03.08.2023, de la URL: <https://www.jstor.org/stable/3663979>
- PĂTRAȘCU, Dumitru Valentin, *Scurt istoric al Drumului regal Novaci-Ranca-Sebes, (Transalpina, Drumul Regelui, Poteca Dracului, DN 67C)*, p. 2, accesat la data de 05.09.2023, de la URL: [Drumul Regelui - Transalpina | PDF \(scribd.com\)](#)
- PETRICEICU HAȘDEU, Bogdan, *Scieri literare, morale și politice*, vol. I, București, Fundația pentru literatură și artă "Regele Carol II", 1937, accesat în data de 18.09.2021, de la URL: <https://www.scribd.com/document/329655003/Bogdan-Petriceicu-Hasdeu-Scieri-litera-re-morale-%C8%99i-politice-Volumul-1-pdf>
- RICOEUR, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, Ilie Gyurcsîk și Margareta Gyurcsik (trad.), Timișoara, Editura Amarcord, 2001, accesat în data de 02.09.2023, de la URL:

<https://ro.scribd.com/document/465415148/Paul-Ricoeur-MEMORIE-ISTORIE-UITARE-docx>

RICOEUR, Paul, *Soi - Même comme un autre*, Editions du Seuil, 1990, accesat în data de 15.04.2022, de la URL: [Paul-Ricoeur-Soi-Meme-Comme-Un-Autre-1996.pdf](https://ro.scribd.com/document/465415148/Paul-Ricoeur-MEMORIE-ISTORIE-UITARE-docx) (renaudie philo sophy.com)

RICOEUR, Paul, Temps et récit, vol.III, Edition du Seuil, Paris, 1985, accesat în data de 13.03.2024, de la URL: <https://ro.scribd.com/document/355902695/temps-et-recit-le-temps-raconte-tome-iii-paul-ricoeur-pdf>

RUSTIN, Michael, "Reflections on the biographical turn in social science" în CHAMBERLAYNE, Prue, BORNAT, Joanna, WENGRAF, Tom (ed), *The Turn to Biographical Methods in Social Science: Comparative Issues and Examples*, ed. I, Londra, 2000, pp. 33-52, accesat în data de 28.08.2023, de la URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780203466049/turn-biographical-methods-social-science-joanna-bornat-prue-chamberlayne-tom-wengraf>

SANDU, Ana, PESANTEZ, Carmen, "Din arhiva Muzeului Pedagogic" în *București, Materiale de istorie și muzeografie*, vol. XXIV, 2010, accesat în data de 10.10.2023, de la URL: <https://www.scribd.com/document/396861510/24-Bucuresti-Materiale-de-Istorie-si-Muzeografie-XXIV-2010-1-pdf>

STURROCK, John, "The New Model Autobiographer", *New Literary History*, vol.9, nr.1, 1977, pp. 51-63, accesat în data de 27.03.2024, de la URL: <https://www.scribd.com/document/174533884/Charles-Taylor-Human-Agency-and-Language-Philos-BookFi-org>

TAYLOR, Charles, cap. "The concept of a person", în *Human agency and language*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985, pp.97-114, accesat în data de 11.02.2023, de la URL: <https://www.scribd.com/document/329655003/Bogdan-Petriceicu-Hasdeu-Scrieri-litera-re-morale-%C8%99i-politice-Volumul-1-pdf>,

The autobiography of Benvenuto Cellini, New York, Reynolds, Publishing Company, 1910, accesat în data de 12.11.2023, de la URL: [The autobiography of Benvenuto Cellini \(archive.org\)](https://www.archive.org/details/the-autobiography-of-benvenuto-cellini)

ZEMON DAVIS, Natalie, "A life of learning", în *American Council of Learned Societies Occasional Paper*, 1997, nr. 39, pp. 1-26, accesat în data de 03.08.2023, de la URL: [\(99+\) Natalie Zemon Davis, "A Life of Learning \(Charles Homer Haskins Lecture for](https://www.scribd.com/document/329655003/Bogdan-Petriceicu-Hasdeu-Scrieri-litera-re-morale-%C8%99i-politice-Volumul-1-pdf)

1997), (New York: American Council of Learned Societies Occasional Paper, No. 39, 1997), 1-26 | Natalie Zemon Davis - Academia.edu

ZUB, Alexandru "Critică și (re)construcție în discursul istoric", în *Akados. Revista de știință, inovare, cultură și artă*, nr. 4 (35), 2014, pp.21-27, accesat în data de 08.04.2024, de la URL: <http://akados.asm.md/>